

Περιεχόμενα

- 1.Σύντομη ιστορική αναφορά στη γένεση της "αρχής της δεδηλωμένης"
- 2.Αρχή της Δεδηλωμένης και Δεδηλωμένη
- 3."Οιονεί Δεδηλωμένη"
 - α)'Εννοια,περιπτώσεις εμφάνισης
Παραίτηση (ή παύση) της πλειοψηφίας
 - β)'Υπαρξη (διατήρηση) της πλειοψηφίας
 - γ)'Ελλειψη βούλησης σχηματισμού κυβέρνησης
- 4.Ιστορικά παραδείγματα "Οιονεί δεδηλωμένης"
- 5.Επίλογος-Η Συνταγματικοπολιτική ιδιαιτερότητα της "οιονεί δεδηλωμένης"
- 6.Βιβλιογραφία

Προλεγόμενα

*Σύντομη ιστορική αναφορά στη γένεση της
"Αρχής
της Δεδηλωμένης"*

Στα μέσα της δεκαετίας του 1870 η πολιτική κατάσταση της χώρας θύμιζε εκείνη των αρχών της προηγούμενης δεκαετίας, με την ογκούμενη λαϊκή δυσαρέσκεια για τις επεμβάσεις του βασιλιά στην πολιτική ζωή να προαιωνίζεται νέες επαναστατικές κινήσεις. Η δυσαρέσκεια αυτή εκφράστηκε με παραστατικό τρόπο από το νέο τότε πολιτικό Χαρίλαο Τρικούπη στο ιστορικό άρθρο του με τίτλο "Τις πταιει;" στην εφημερίδα "Καιροί" της 26.6.1874. Στο άρθρο αυτό διαπιστωνόταν χαρακτηριστικά ότι "η Ελλάς κυβερνάται ως μοναρχία απόλυτος", λόγω κυρίως της "καταχρήσεως της συνταγματικής προνομίας του διορισμού και της παύσεως των Υπουργών", και ότι τίθεται εκ νέου εις το "Έθνος το δίλημμα της υποταγής, ή της επαναστάσεως". Η διακηρύξει όμως της "αρχής της δεδηλωμένης" θα επέλθει με το παρακάτω απόσπασμα του Τρικούπη ως πρωθυπουργού πλέον από τον λόγο του θρόνου (1875) το οποίο και περιέχει την περίφημη αρχή...

"(...) Ενδελεχής θέλει είσθαι ή παρ'εμού αναγνώρισις των επί του γράμματος και του πνεύματος του Συντάγματος στηριζομένων προνομίων των εκλεκτών του Έθνους (...) Απαιτών ως απαραίτητον προσόν των καλουμένων υπ'εμού (...) είς την κυβέρνησιν του τόπου την δεδηλωμένην προς αυτούς εμπιστοσύνην της πλειοψηφίας των αντιπροσώπων του Έθνους (...) απεκδέχομαι ίνα η Βουλή καθιστά εφικτήν την ύπαρξιν του προσόντος ου άνευ αποβαίνει αδύνατος η εναρμόνια λειτουργία του πολιτεύματος²".

Ο Τρικούπης υποστήριξε δημόσια ότι η μόνη λύση στο πρόβλημα της πολιτικής αστάθειας ήταν η συγκρότηση δύο μεγάλων κομμάτων ,σύμφωνα με το πρότυπο της Αγγλίας. Για να καταστεί αυτό δυνατόν έπρεπε ο βασιλιάς να αναθέτει την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης μόνο σε

πολιτικό ο οποίος είχε σαφώς τη "δεδηλωμένη" εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας των βουλευτών. Αυτό θα στερούσε από τα κόμματα μειοψηφίας τη δυνατότητα να σχηματίζουν κυβέρνηση, θα τα ωθούσε σε συνένωση με τα μεγάλα, θα είχε ως αποτέλεσμα σταθερότερες κυβερνήσεις μειοψηφίας και θα έθετε τέλος στις αυθαίρετες ενέργειες του βασιλιά να παύει και να διορίζει κυβερνήσεις της αρεσκείας του. Σε τελική ανάλυση η περικοπή αυτή που εισήχθη με την αρχή της δεδηλωμένης σήμαινε ότι ο αρχηγός του Κράτους έπρεπε να καλέσει υποχρεωτικά τον αρχηγό του κόμματος ή της παράταξης που διέθετε τη δεδηλωμένη πλειοψηφία για να σχηματίσει κυβέρνηση η οποία ήταν υποχρεωμένη να ζητήσει την εμπιστοσύνη της Βουλής και εφόσον δεν την έπαιρνε όφειλε να παραιτηθεί.

Η αρχή της δεδηλωμένης δεν καθιερώθηκε πάντως ως συνταγματικός κανόνας, ως συνταγματικό δηλαδή έθιμο τροποποιητικό των άρθρων 31 και 37 του Συντάγματος του 1864, αλλά μάλλον ως απλή συνθήκη του πολιτεύματος. Είχε περισσότερο επιβεβαιωτικό χαρακτήρα. Εξάλλου πολλές δυσχέρειες και κυρίως η έλλειψη των βασικών πολιτικών προϋποθέσεων εμπόδιζαν την πρακτική εφαρμογή της, καθ' ότι συχνά δεν υπήρχε σαφής πλειοψηφία ενός κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων στη Βουλή αλλά ούτε και προβλεπόταν συγκεκριμένη διαδικασία διαπίστωσης της ύπαρξης ή μη τέτοιας πλειοψηφίας. Επιπλέον στη Βουλή επικρατούσε ένα ευρύ πεδίο συμβιβασμών, ανακατατάξεων και συναλλαγών, καθώς οι βουλευτές δεν θεωρούσαν δεσμευτική τη λαϊκή εντολή μ' αποτέλεσμα η κομματική πειθαρχία να είναι ανύπαρκτη. Έτσι η δεδηλωμένη κατέληγε να αποτελεί ικανή αλλά όχι αναγκαία συνθήκη για το διορισμό κυβέρνησης, ενώ οι βασιλικές "υπερεξουσίες" των άρθρων 31 και 37 παρέμεναν αλώβητες.

Απ' την άλλη μεριά το ακριβές περιεχόμενο της υπήρξε για δεκαετίες αντικείμενο αμφισβητήσεων³. Φαίνεται πως δεν ήταν βέβαια μια προσωπική επινόηση ή

επνευσμένη ιδέα του Τρικούπη: αποτελούσε την αρθρωμένη έκφραση ενός διάχυτου αιτήματος της εποχής, ένα αίτημα που επιβεβαιώνεται τόσο από τους εμφανείς όσο και από τους αφανείς πρόδρομους της αρχής της δεδηλωμένης.

Ωστόσο η διακήρυξη της "αρχής της δεδηλωμένης" αποτέλεσε τομή στη συνταγματική ιστορία της χώρας, κυρίως γιατί αποσκοπούσε στην προσαρμογή της λειτουργίας του πολιτεύματος προς τις πραγματικές πολιτικές συνθήκες, χωρίς να αναθεωρηθεί το συνταγματικό κείμενο και χωρίς να υπάρξουν πολιτικοί και πολιτειακοί κλυδωνισμοί. Δεν στόχευε απλώς στη θέσπιση περιορισμών στην αρμοδιότητα του στέμματος αλλά επεδίωκε να συμβάλλει λειτουργικά σ'ένα βαθμιαίο μετασχηματισμό της κομματικής σύνθεσης της Βουλής.

1. Παρατίθεται σε Α.ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Η αρχή της δεδηλωμένης, 1991, 14 επ.

2. Βλ. Γ.ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗ, Ο διορισμός και η παύση των κυβερνήσεων στην Ελλάδα, 1981, 61

3. Πρβλ. Ν.Ν ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ, Ελληνικόν Συνταγματικόν Δικαίον, τόμ. Α, 1915

Η Δεδηλωμένη

• Αρχή της δεδηλωμένης και δεδηλωμένη

Δεδηλωμένη είναι η προεμπιστοσύνη της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, δηλαδή η γνωστή πριν από το διορισμό της κυβέρνησης (επομένως και πριν από την

ψηφοφορία για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης) λόγω της κομματικής σύνθεσης του κοινοβουλίου, βούληση της πλειοψηφίας για την υποστήριξη συγκεκριμένου κυβερνητικού σχήματος. Δεδηλωμένη και αρχή της δεδηλωμένης δεν ταυτίζονται. Η Δεδηλωμένη αποτελεί πραγματική συνταγματικοπολιτική κατάσταση, ενώ η αρχή της δεδηλωμένης κανόνα δικαίου, συνταγματική αρχή. Συγκεκριμένα η αρχή της δεδηλωμένης είναι η αρχή κατά την οποία επιβάλλεται ο διορισμός της κυβέρνησης πλειοψηφίας και απαγορεύεται ο διορισμός κυβέρνησης μειοψηφίας.

Η ανάδειξη της κυβέρνησης ανήκει στο περιεχόμενο του κοινοβουλευτικού συστήματος. Είναι αναπόσπαστο στοιχείο του αλλά και ιστορικά τρίτη και τελευταία διάσταση της εξέλιξης του. Κεντρική θέση στο σύστημα ανάδειξης της κυβέρνησης κατέχει η αρχή της δεδηλωμένης. Αρχή της δεδηλωμένης όμως και κοινοβουλευτικό σύστημα δεν ταυτίζονται¹, αλλά η αρχή της δεδηλωμένης είναι αυτή που εισάγει συγκεκριμένο σύστημα ανάδειξης της κυβέρνησης.

- **Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δεδηλωμένης**

Με βάση τώρα τον ορισμό της δεδηλωμένης προκύπτει ότι τα συνταγματικοπολιτικά στοιχεία της είναι δύο, το οντολογικό και το βουλευτικό². Συνεπάγεται δηλαδή ότι ο νομικός όρος "δεδηλωμένη" ως επιθετικός προσδιορισμός αναφέρεται στην πλειοψηφία και στην εμπιστοσύνη. Η δεδηλωμένη πλειοψηφία αποτελεί το οντολογικό στοιχείο, αναφέρεται σε μια πραγματική κατάσταση, στην πλειοψηφία, έχει οντολογικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Η δεδηλωμένη εμπιστοσύνη αποτελεί το βουλευτικό

στοιχείο, έχει βουλευτικό περιεχόμενο. Αναφέρεται στην πλειοψηφία αλλά έμμεσα. Κατά κυριολεξία αναφέρεται στη βούληση της πλειοψηφίας. Οι δυο αυτοί όροι έχουν συνδεθεί τόσο στενά με αποτέλεσμα να θεωρούνται συνώνυμοι. Ωστόσο όμως ούτε κι εδώ υπάρχει ταύτιση, αλλά η εκπλήρωση του ενός προϋποθέτει τη συνδρομή του άλλου. Έτσι η ύπαρξη πλειοψηφίας προϋποθέτει τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη και κατά κανόνα η πλειοψηφία μετατρέπεται σε εμπιστοσύνη.

Για την ύπαρξη δεδηλωμένης δεν απαιτείται κάποια ιδιαίτερη διακρίβωση³, εφόσον η ίδια εννοιολογικά προσιδεάζει σε μια δήλη, φανερή κατάσταση, παρά μόνον η συνδρομή και των δύο στοιχείων, της δεδηλωμένης και της πλειοψηφίας. Αντιθέτως δεδηλωμένη δεν υπάρχει όταν δε συγκεντρώνεται η απαραίτητη πλειοψηφία (εφόσον δηλαδή δεν υπάρχει κόμμα ή συνασπισμός που να διαθέτει την απαραίτητη πλειοψηφία για τον σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης) ή όταν υπάρχει πλειοψηφία δεν υπάρχει όμως και ταυτόχρονη βούληση σχηματισμού κυβέρνησης. Αυτό μπορεί να συμβεί όταν κάποιο κόμμα ή συνασπισμός συγκεντρώνει μεν την απόλυτη πλειοψηφία, πλην όμως δεν επιθυμεί να σχηματίσει ή να στηρίξει κυβέρνηση, ή η εκδηλούμενη θέληση δε λαμβάνεται νομικά υπόψη.

Συνοψίζοντας τα όσα έχουν ειπωθεί μέχρι τώρα καταλήγουμε αναφορικά σε κάποια χαρακτηριστικά "γνωρίσματα" της δεδηλωμένης. Η δεδηλωμένη λοιπόν είναι η προεμπιστοσύνη της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας που όμως δεν ταυτίζεται με την αρχή της δεδηλωμένης. Αποτελείται από δύο στενά συνδεόμενα στοιχεία, το οντολογικό και το βουλευτικό, και υπάρχει εφόσον συντρέχουν αυτά τα δύο. Στα χαρακτηριστικά αυτά θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και τον προσωρινό της χαρακτήρα, αφού η δεδηλωμένη δεν αποτελεί μια διαρκή κατάσταση μέσα στο κοινοβούλιο. Εμφανίζεται και προκαλεί ενδιαφέρον σε συγκεκριμένες χρονικές στιγμές. Είτε αμέσως

μετά τις εκλογές, είτε κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου. Με βάση αυτό το κριτήριο έχουμε και τη διάκριση της σε εκλογική και μετεκλογική δεδηλωμένη. Εκλογική είναι εκείνη που προέρχεται από τις εκλογές και μετεκλογική εκείνη που σχηματίζεται κατά τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου, ως αποτέλεσμα κοινοβουλευτικών συνεργασιών ή ανακατατάξεων.

1. Η ταύτιση δημιουργεί σύγχυση και εμποδίζει την παροχή σαφών απαντήσεων σε άλλα βασικά ερωτήματα.
2. Βλ. αναλυτικά Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Γενική Συνταγματική Θεωρία, 2004, 573 και επ.
3. Το Σύνταγμα του 1975 και το αναθεωρημένο του 1986 και 2001 καθιερώνουν, με διαφορές, ειδική διερευνητική διαδικασία διακρίβωσης της δεδηλωμένης, τη διαδικασία των διερευνητικών εντολών και της συγκλήσης των αρχηγών. Οι διερευνητικές εντολές πραγματοποιούνται πριν από το διορισμό της κυβέρνησης και δεν αποτελούν παρά ρύθμιση διερεύνησης της δεδηλωμένης.

Οιονεί Δεδηλωμένη

1. Η οιονεί Δεδηλωμένη

1.α) Έννοια, περιπτώσεις εμφάνισης Παραίτηση (ή παύση) της πλειοψηφίας

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο η ύπαρξη δεδηλωμένης προυποθέτει τη συνδρομή και των 2 στοιχείων, του οντολογικού(πλειοψηφία) και του βουλευτικού(προεμπιστοσύνη).Η ύπαρξη πλειοψηφίας στο κοινοβούλιο προκαλεί μεν το ενδιαφέρον αριθμητικά,αλλά κυρίως από την άποψη σχηματισμού κυβέρνησης.Η ύπαρξη πλειοψηφίας μόνο δεν αρκεί,καθ'ότι παράλληλα απαιτείται και η βούληση σχηματισμού κυβέρνησης.

Όστούσο εμφανίζονται περιπτώσεις που υπάρχει δεδηλωμένη πλειοψηφία ,δεν υπάρχει όμως και δεδηλωμένη εμπιστοσύνη.Συντρέχει δηλαδή αριθμητικά η πλειοψηφία, το οντολογικό στοιχείο,όχι όμως και η βούληση σχηματισμού κυβέρνησης,το βουλευτικό στοιχείο.Πρόκειται για τις περιπτώσεις που ενώ υπάρχει στο κοινοβούλιο πλειοψηφία,δεν υπάρχει και δεδηλωμένη.

Αυτή η ιδιόμορφη κατάσταση μπορεί να ονομασθεί "οιονεί δεδηλωμένη". "Οιονεί δεδηλωμένη" λοιπόν ,είναι η ιδιόμορφη κατάσταση στο κοινοβούλιο κατά την οποία υπάρχει μεν η απαιτούμενη πλειοψηφία,όχι όμως και η απαραίτητη βούληση για το σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης.Η οιονεί δεδηλωμένη,όπως και η δεδηλωμένη, είναι πραγματική κατάσταση.Η οιονεί δεδηλωμένη όμως δεν είναι δεδηλωμένη, αν και φαίνεται έτσι.Στις περιπτώσεις εμφάνισης οιονεί δεδηλωμένης φαίνεται ότι υπάρχει δεδηλωμένη η οποία στην πραγματικότητα δεν υπάρχει.Λόγω της πλειοψηφίας στο κοινοβούλιο δημιουργείται η συγκεχυμένη εντύπωση ότι υπάρχει και δεδηλωμένη.

Έτσι οι όροι εμφάνισης της δεδηλωμένης συνοψίζονται στους εξής:

- α) η ύπαρξη κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας
- β) η έλλειψη βούλησης σχηματισμού κυβέρνησης

Σύμφωνα τώρα με τα παραπάνω και έχοντας στο νου

το γεγονός ότι η δεδηλωμένη προκύπτει μόνο από την ταυτόχρονη συνδρομή των 2 στοιχείων προκύπτει ότι οι περιπτώσεις οιωνεί δεδηλωμένης, στις οποίες δεν υπάρχει δεδηλωμένη, εξομοιώνονται με την κατάσταση κατά την οποία κανένα κόμμα δε διαθέτει την απαιτούμενη πλειοψηφία. Η οιονεί δεδηλωμένη εξομοιώνεται με την έλλειψη, την ανυπαρξία δεδηλωμένης, δηλαδή με κατάσταση σχετικής πλειοψηφίας.

Συνέπεια της εξομοίωσης αυτής είναι, ότι κατ'αρχήν, οι λύσεις, που παρέχονται στις περιπτώσεις εμφάνισης της οιωνεί δεδηλωμένης, είναι οι ίδιες με εκείνες, που προβλέπονται για τις περιπτώσεις, στις οποίες κανένα κόμμα δε διαθέτει στο κοινοβούλιο την απαιτούμενη πλειοψηφία. Οι λύσεις αυτές εξαρτώνται βασικά, από το ακολουθούμενο σύστημα τέλειας ή ατελούς δεδηλωμένης. Οιονεί δεδηλωμένη εμφανίζεται και στο σύστημα της τέλειας και στο σύστημα της ατελούς αρχής. Είναι όμως διαφορετικές οι λύσεις, που παρέχονται σε κάθε περίπτωση. Ο γενικός κανόνας είναι πάντως κοινός και για τα δυο συστήματα.

Κατά κανόνα οιονεί δεδηλωμένη εμφανίζεται μετά από παραίτηση της πλειοψηφίας και εφόσον, αφενός μεν η πλειοψηφία εξακολουθεί να διατηρείται, αφετέρου δεν στηρίζει άλλη κυβέρνηση, δηλαδή δεν μεταλλάσσεται, δεν έχει βούληση σχηματισμού κυβέρνησης.

1.β) Ύπαρξη (διατήρηση) της πλειοψηφίας

Προυπόθεση της οιονεί δεδηλωμένης είναι η ύπαρξη πλειοψηφίας στο κοινοβούλιο. Στις περιπτώσεις όμως εμφάνισης οιωνεί δεδηλωμένης είναι πολύ πιθανή μια επερχόμενη διάσπαση της πλειοψηφίας. Για το λόγο αυτό μιλάμε συνήθως για "διατήρηση της πλειοψηφίας" και όχι

"ύπαρξη της πλειοψηφίας". Οιονεί δεδηλωμένη υπάρχει όταν η απομακρυνθείσα από την κυβέρνηση πολιτική παράταξη διατηρεί την πλειοψηφία. Αυτό που μας ενδιαφέρει βέβαια περισσότερο είναι αν η κυβέρνηση που παραιτήθηκε πράγματι διέθετε την πλειοψηφία, καθώς και αν από τις κυβερνητικές ευθύνες εξακολουθεί να τη διατηρεί. Η διατήρηση της πλειοψηφίας αυτής είναι πολύ σημαντική για τη συνέχιση ύπαρξης οιονεί δεδηλωμένης, αφού αποτελεί βασικό όρο της. Η δεδηλωμένη φαίνεται πως υπάρχει ακριβώς γιατί διατηρείται η πλειοψηφία στο κοινοβούλιο.

Από την άλλη μεριά αν η απομακρυνθείσα πλειοψηφία διασπαστεί, έτσι ώστε κανένα κόμμα δεν διαθέτει πλέον την πλειοψηφία, δεν υπάρχει ούτε οιονεί δεδηλωμένη. Η διάσπαση της κυβέρνησης πλειοψηφίας είναι πιθανή μετά από μια παύση ή παραίτηση της. Σε μια τέτοια περίπτωση η κατάσταση που επικρατεί στο κοινοβούλιο αποτελεί έλλειψη δεδηλωμένης. Εφόσον δηλαδή η πλειοψηφία μετατράπηκε σε μειοψηφία μετά την παραίτηση της, αλλά πριν το διορισμό της επόμενης κυβέρνησης δεν υπάρχει ούτε οιονεί δεδηλωμένη.

1.γ) Έλλειψη βούλησης σχηματισμού κυβέρνησης

Εφ'οσον υπάρχει πλειοψηφία και αναδεικνύεται εκπρόσωπος, θα πρέπει να υπάρχει και η ανάλογη θέληση για το σχηματισμό κυβέρνησης. Η θέληση αυτή ενυπάρχει στα πολιτικά κόμματα και αποτελεί βασικό στοιχείο της έννοιας τους. Αν όμως για τον οποιοδήποτε λόγο αυτή επιθυμεί την παραίτηση της ή και τη διάλυση της βουλής, τότε αυτή η ίδια παραίτηση της πλειοψηφίας σημαίνει καταρχήν

έλλειψη βούλησης σχηματισμού (ορθότερα διατήρησης) κυβέρνησης από την ίδια την πλειοψηφία².

Η υποβολή παραίτησης εξαφανίζει το βουλευτικό στοιχείο της δεδηλωμένης, πριν ακόμα τεθεί ζήτημα δεδηλωμένης. Η παραίτηση δηλαδή δεν εξαφανίζει τη δεδηλωμένη, αφού αυτή έχει εξαφανιστεί από το χρόνο παροχής ψήφου. Επίσης η υποβολή παραίτησης βαρύνει το ίδιο το κόμμα στερώντας τη δυνατότητα επανεμφάνισης της δεδηλωμένης υπέρ της συγκεκριμένης πολιτικής παράταξης. Επομένως η υποβολή παραίτησης έχει σημαντικές επιπτώσεις για τη δεδηλωμένη, ως συνταγματικοπολιτική κατάσταση και ως κανόνα δικαίου. Η αναβίωση της δεδηλωμένης αποκλείεται και η βουλή οδηγείται σε μια κατάσταση κατά την οποία κανένα κόμμα δεν έχει την απαιτούμενη πλειοψηφία.

Παρόλο που η παραίτηση μπορεί να είναι είτε οικειοθελής είτε αποτέλεσμα εξαναγκασμού και οι δύο περιπτώσεις έχουν τις ίδιες καταληκτικές συνέπειες. Την εξουδετέρωση δηλαδή του βουλευτικού στοιχείου και κατ'επέκτασιν της δεδηλωμένης. Ωστόσο υπάρχει μια ουσιαστική συνταγματικοπολιτική διαφορά. Στην πρώτη περίπτωση η έλλειψη βούλησης είναι πραγματική, ενώ στη δεύτερη πλασματική. Από την εξεταζόμενη όμως άποψη αυτό που ενδιαφέρει είναι αν υπάρχει δεδηλωμένη στο κοινοβούλιο, κάτι που ισχύει και στις δύο περιπτώσεις ανεξάρτητα από το λόγο της παραίτησης.

Περισσότερες δυσκολίες όμως γεννά το εξής ερώτημα: όταν ασκείται παύση στην επανεμφάνιση της δεδηλωμένης και εφόσον η βούληση σχηματισμού κυβέρνησης εξακολουθεί να υπάρχει, η βούληση αυτή οφείλει να λαμβάνεται νομικά υπόψη? Γιατί ακόμη και αν στην περίπτωση του εξαναγκασμού παραίτησης υπάρχει το στοιχείο της υποβολής παραίτησης που εξασφαλίζει και τη συνταγματική τυπική νομιμότητα, στην περίπτωση της παύσης δεν υπάρχει ούτε το στοιχείο αυτό. Θα μπορούσε

ίσως η ακολουθούμενη από αυτές τις συνθήκες κατάσταση στο κοινοβούλιο να χαρακτηριστεί οιοιεί δεδηλωμένη?

Η λύση του ερωτήματος αυτού έγκειται στη νόμιμη άσκηση του δικαιώματος παύσης. Αν η βούληση αυτή ήταν ικανή να ληφθεί υπόψη αυτό θα σήμαινε ότι έπρεπε να επαναδιορίσει την κυβέρνηση που παύθηκε. Προκύπτει λοιπόν ότι, στο πλαίσιο συνταγματικής συνύπαρξης δεδηλωμένης και δικαιώματος παύσης, η παύση εξαφανίζει τη δεδηλωμένη. Επομένως δεν υπάρχει δεδηλωμένη, αλλά οιοιεί δεδηλωμένη (εξαφανίζεται το βουλευτικό στοιχείο). Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επέλθει μόνο σε περίπτωση νόμιμης παύσης, καθότι στην παράνομη παύση η δεδηλωμένη εξακολουθεί να υπάρχει. Στην περίπτωση παράνομης παύσης έχουμε μια κατάσταση παρόμοια μ' εκείνη της οιοιεί δεδηλωμένης καθόσον η πλειοψηφία δεν βρίσκεται στην κυβέρνηση.

Η διατήρηση της κατάστασης οιοιεί δεδηλωμένης εξαρτάται και από την άρνηση στήριξης άλλης κυβέρνησης. Απαιτείται δηλαδή αφενός η διατήρηση της παραιτούμενης πλειοψηφίας και αφετέρου η άρνηση σχηματισμού κυβέρνησης από άλλο κόμμα και όχι μόνο σχηματισμού κυβέρνησης από την ίδια. Σε αντίθετη περίπτωση η κατάσταση οιοιεί δεδηλωμένης τερματίζεται και μετατρέπεται σε δεδηλωμένη.

1. Η οιοιεί δεδηλωμένη προκαλεί την εντύπωση, ότι η μετά από αυτή διοριζόμενη κυβέρνηση μειοψηφίας είναι κυβέρνηση ασυγγνωστής μειοψηφίας, καθόσον υπάρχει πλειοψηφία στο κοινοβούλιο. Και από ουσιαστική αποψη προκειται πραγματι για ασυγγνωστή μειοψηφία. Επειδη όμως δεν υπάρχει στην ουσια δεδηλωμένη καθοσο λειπει η βουληση σχηματισμου κυβέρνησης προκειται για τυπικα συγγνωστη μειοψηφια.

2. Στο ίδιο αποτελεσμα καταληγει και ο εξαναγκασμος σε παραιτηση.

Ιστορικά παραδείγματα οιονεί δεδηλωμένης

Χαρακτηριστικά παραδείγματα καταστάσεων οιονεί
δεδηλωμένης πριν από το 1875 υπήρξαν μετά:

- 1.την παύση του Μεγάλου Υπουργείου του
Αλέξανδρου Κουμουνδούρου
- 2.την (αντισυνταγματική) παύση της 54ης
κυβέρνησης Θεόδωρου Δηλιγιάννη
- 3.την παραίτηση της 56ης κυβέρνησης πλειοψηφίας
του Χαρίλαου Τρικούπη.

Μετά το 1910 κατάσταση οιονεί δεδηλωμένης
επικράτησε μετά τις δύο παραιτήσεις του Ελευθέριου
Βενιζέλου. Τέλος, στη νεότερη συνταγματική ιστορία
κατάσταση οιονεί δεδηλωμένης εμφανίστηκε αμέσως μετά
την παραίτηση του Γεώργιου Παπανδρέου το 1965.

Επίλογος

Η συνταγματικοπολιτική ιδιαιτερότητα της κατάστασης οιονεί δεδηλωμένης

Οι περιπτώσεις οιονεί δεδηλωμένης παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ιδιομορφία. Εφόσον η πλειοψηφία διατηρηθεί, στο κοινοβούλιο επικρατεί κατάσταση *suus generis*. Η οιονεί δεδηλωμένη πάντως διαφέρει από τις καταστάσεις στις οποίες κατά κυριολεξία δεν υπάρχει δεδηλωμένη, καθότι σ'αυτές δεν υπάρχει ούτε πλειοψηφία. Αντιστοιχεί δηλαδή σε μια ενδιάμεση κατάσταση ανάμεσα στην ανυπαρξία και στην υπάρξη δεδηλωμένης. Παρότι υπάρχει πλειοψηφία δεν υπάρχει και δεδηλωμένη.

Η νομική εξομοίωση οιονεί δεδηλωμένης και δεδηλωμένης δεν σημαίνει αναγκαία και την πραγματική εξομοίωσή τους, αφού η ύπαρξη της πλειοψηφίας αποτελεί ένα πραγματικό γεγονός που δε μπορεί να παραμερισθεί από το ότι δεν υπάρχει δεδηλωμένη.

Έχει ήδη προαναφερθεί ότι σε μια κατάσταση οιονεί δεδηλωμένης για το σχηματισμό κυβέρνησης είναι απαραίτητη η σύμπραξη της παραιτηθείσας παράταξης. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την αυτοδυναμία της απομακρυνθείσας παράταξης περιορίζει σημαντικά τη δυνατότητα σχηματισμού βιώσιμης κυβέρνησης σε βαθμό που η δυνατότητα αυτή αποκλείεται. Ενώ δηλαδή σε μια συνήθη κατάσταση έλλειψης δεδηλωμένης είναι δυνατό να αναμένεται σχηματισμός κυβέρνησης, στην κατάσταση οιονεί δεδηλωμένης το ενδεχόμενο αυτό αποκλείεται. Συνεπάγεται λοιπόν ότι εφόσον η παραίτηση της παράταξης που πλειοψήφησε συνοδεύεται από την έλλειψη βούλησης σχηματισμού κυβέρνησης από άλλο κόμμα, δεν είναι δυνατό

να συγκεντωθεί η απαιτούμενη πλειοψηφία για το σχηματισμό βιώσιμης κυβέρνησης. Είναι επίσης βέβαιο ότι το συγκεκριμένο κοινοβούλιο δε μπορεί να δώσει κυβερνητική λύση με τις ορθόδοξες τουλάχιστον διαδικασίες, εκτός αν μεσολαβήσει διάσπαση της πλειοψηφίας. Αν η πλειοψηφία παραιτηθεί τότε δημιουργείται πολιτικό αδιέξοδο το οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με τη προσφυγή στις εκλογές.

Βιβλιογραφία

1. Αναστασιάδης Γιώργος Ο., *Ο διορισμός και η παύση των κυβερνήσεων στην Ελλάδα-από την "αρχή της δεδηλωμένης" στο Σύνταγμα του 1975*, 1981
2. Δημητρόπουλος Ανδρέας Γ., *Γενική Συνταγματική Ιστορία*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα- Κομοτηνή 2004
3. Ο ίδιος., *Η αρχή της δεδηλωμένης*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004
4. Μαυριάς Κώστας Γ. ., *Συνταγματικό Δίκαιο(αναθεωρημένη έκδοση)*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004
5. Σαρίπολος Ν. Ν. ., *Ελληνικόν Συνταγματικόν Δίκαιον (τομ. Α)*, 1915
6. Χρυσόγονος Κώστας Χ. ., *Συνταγματικό Δίκαιο*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2003